

Received/ Makale Geliş 14.01.2023
Published / Yayınlanma 25.03.2023
Volume/ Cilt (Issue/ Sayı) 7 (28)
ss / pp 203-209

<http://dx.doi.org/10.37242/pejoss.4376>
Research Article / Araştırma Makalesi
ISSN: 2687-5640
pejoss.editor@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Hacer ÇORUH KURT

<https://orcid.org/0000-0002-9478-0903>

Harran Üniversitesi, Fen–Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Şanlıurfa/ TÜRKİYE

ATTİKA-DELOS DENİZ BİRLİĞİ VE KYZİKOS*

ATTICA-DELOS NAVAL UNION AND CYZICUS

ÖZET

Attika-Delos Deniz Birliği, Yunanlıların siyasal alanda meydana getirdikleri en büyük birliktir. Atina'nın önderliğinde MÖ 478-477 yıllarında Apollon'un kutsal adası Delos'ta kurulmuştur. Birlik Ege Adaları, Balkanlar ve Anadolu'nun batı kıyılarındaki kentlerden oluşmuştur. Kyzikos, MÖ 478'de Atina hakimiyetine girmesi ile birliğe üye olmuştur. Kent Attika-Delos Deniz Birliği'ne yıllık 9 talent vergi vermekle yükümlüdür. Kyzikos'un ödediği vergi miktarı zengin bir kent olduğunun göstergesidir. Kyzikos birliğe düzenli vergi ödememiştir. Kent MÖ 410'da isyan ederek birlikten ayrılmıştır. Atina'nın Karadeniz ticaretini tehdit eden Kyzikos'u, Atina büyük bir savaşla yeniden kontrol altına almıştır. MÖ 5.yüzyıl ortalarında Atina, birlik içindeki kentlere sikke basma yasağı koymuştur. Kyzikos'un uluslararası geçerlilikteki sikkeleri bu yasağın dışında tutulmuştur. Hellespontos bölgesindeki kentler, Delos Birliği'ne vergilerini Kyzikos'un elektron sikkeleri ile ödemiştir. Atinalılar, Kyzikos sikkelerini hem kent içi hem uluslararası ödemelerinde kullanmışlardır. Yunanistan'ın Karadeniz ile yaptığı tahıl ticareti, Kyzikos'un sikkeleri ile gerçekleştirilmiştir. Kyzikos, Atina'nın önce Perslere daha sonra da Spartalılara karşı oluşturduğu I.ve II. Delos Birliği'ne üye olmuştur. Ancak Asya'nın önemli bir ticaret kenti olan Kyzikos, çıkarlarına uygun görmediği zaman bu birliklerden ayrılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kyzikos, Attika- Delos, Symmachia.

ABSTRACT

The Attica-Delos Naval Union is the largest union that the Greeks created in the political arena. It was founded on Delos, the holy island of Apollo, between 478-477 BC, under the leadership of Athens. The Union consisted of the Aegean Islands, the Balkans and the cities on the western coasts of Anatolia. Cyzicus became a member of the union when he came under the rule of Athens in 478 BC. The city is obliged to pay 9 talents of tax annually to the Attica-Delos Marine Union. The amount of tax paid by Kyzikos is an indication that it is a rich city. Cyzicus did not pay regular taxes to the union. Cyzicus revolted in 410 BC and left the union. The city, which threatened the Black Sea trade of Athens, was taken under control by Athens with a great war. In the middle of the 5th century BC, Athens banned the minting of coins in the cities within the union. The internationally valid coins of Kyzikos are excluded from this prohibition. The cities in the Hellespontos region paid their taxes to the Delos Union with the electron coins of Cyzicus. Athenians used Cyzicus coins both for their local and international payments. The grain trade of Greece with the Black Sea was carried out with the coins of Cyzicus. Cyzicus became a member of the 1st and 2nd Delos Union, which Athens formed against the Persians and then the Spartans. However, Cyzicus, an important trade city in Asia, left these unions when he did not find them suitable for his interests.

Keywords: Cyzicus, Delos Union, Symmachia.

1. GİRİŞ

Antikçağda ekonomik ve sosyal yönden gelişimlerini tamamlayan kent veya devletlerin, politik açıdan yeni yapılanmalara gitmek istemesi ile birçok birlik ortaya çıkmıştır (Korkut, 2007:130). Kıta Yunanistan'da da güç savaşlarının başlamasıyla, çeşitli birlikler ortaya çıkmıştır. MÖ 6. yüzyılın ortalarına doğru Sparta önderliğinde Peloponnes Birliği kurulmuştur. Başlangıçta Atina karşıtı politika güden ve daha çok stratejik ortaklıktan oluşan birlik, yaklaşan Pers tehlikesinden dolayı uzun ömürlü olmamıştır. Peloponnesos Birliği Pers savunmasını organize edecek olan Hellen Birliği'ne dönüştürülmüştür. Perslere karşı kazanılan Salamis ve Plataiai savaşlarından sonra Hellen Birliği'nin (Korkut, 2007:132), Atina önderliğinde genişletilmesiyle Attika-Delos Deniz Birliği oluşturulmuştur (Boyana, 2007:13). Attika, Hellas'ın güneydoğu ucunda bir yarımadadır. Attika'nın merkezi Atina denizden içeride yer almaktadır. Ancak kentin 9 km uzaklıktaki Pire limanı, fırtınalara karşı korunaklı yapısı ile Atina'yı denizcilikte üstünlük sağlamıştır (Boyana, 2006: 20).

* Bu çalışma "Bursa, Balıkesir ve Bandırma Müzelerindeki Sikkeler" adlı doktora tezinden üretilmiş ve Paris- 2016, IX. European Conference on Social and Behavioral Sciences'da özet bildirisi olarak yayınlanmıştır.

Attika-Delos Deniz Birliği, MÖ 478-477 yıllarında Atinalı devlet adamı Aristeides başkanlığında, Perslerin Atina'da yaptıkları tahribatın öcünü almak üzere Delos'ta kurulmuştur (Arslan, 2010:91; Boyana, 2006:25; Cremer, 1991:9; Gezgin, 1997:47; Hansen & Nielsen, 2004:984; Korkut, 2007:132; Mansel, 1999:299; Sevin, 1982:234; Tekin, 2008:99). MÖ 490-479 arasındaki savaşlardan sonra Atina Persleri geri püskürtmüştür. Ancak Persler, adalar ve Anadolu'daki kentler için hala tehlike oluşturmaktadır (Tekin, 2008:98). Birlik, Anadolu'da Perslere karşı başlatılan İon isyanı sonucunda, İonların özel istek ve desteği ile Atina tarafından kurulmuştur (Gardner, 1911:159; Gezgin, 1997:47). Attika-Delos Deniz Birliği başlangıçta Perslere karşı dini amaçlı (amphiktionia) kurulmuş, daha sonra askeri (symmachia) amaçlı bir birliğe dönüşmüştür (Korkut, 2007:130, dn. 2). Ege Denizi'nin merkezinde yer alan Delos, Apollon'un kutsal adasıdır. İon dünyası burada dinsel toplantılar düzenlemekte ve Panionion festivalini kutlamaktadırlar. Bu yüzden Attika-Delos Birliği, genelde Delos Birliği olarak adlandırılmıştır (Boyana, 2006:25; Carradice & Price, 2001:94; Magie, 2003:5; Rhodes, 1986:256). Ancak modern araştırmacılar tarafından Attika-Delos Birliği (Arslan, 2010:91; Boyana, 2006:20) ya da Delos Konfederasyonu olarak da tanımlanmaktadır (Tekin, 2008: 99).

Delos Birliği, Yunanlıların siyasal alanda meydana getirdikleri en büyük birliktir (Mansel, 1999: 299; Sevin, 1982:235). Birlik, Ege Adaları, Balkanlar ve Anadolu'nun batı kıyılarındaki kentlerin katılmasıyla sayısı zaman zaman 300 kentten oluşan oldukça büyük (**Harita 1**) bir oluşumdur (Atlan, 1993:32; Boyana, 2006:26; Gezgin, 1997:47; Hasluck, 1910:168; Korkut, 2007:132; Mansel, 1999:299; Tekin, 2008:94). Birlik üyeleri Delos'ta denize demir topakları atarak, bu demirler su yüzüne çıkıncaya dek ittifakı sürdüreceklerine yemin etmişlerdir (Boyana, 2007:13, dn.8; Grainger, 2022:76). Perslere karşı birleşik bir donanmayı besleyip, sürekli hazır tutacak olan üyeler (Akalin, 2003:7), eşit haklara sahip olup, otonomlarını muhafaza ediyorlardı. Üyelerin birliğe gemi ve asker vermek gibi bir zorunluluğu vardı. Bu zorunluluğu gerçekleştiremeyenler, bir miktar vergi (phoros) ödeyerek üyeliklerini sürdürüyorlardı (Arıcan, 2004:29; Ertüzün, 1999:20; Magie, 2003:6; Rhodes, 1986:256; Tekin, 2008:99). Birlik hazinesi *Hellenatomies* adı verilen 10 Atinalı maliye memuru tarafından idare edilmekteydi (Arslan, 2010:91; Boyana, 2007:13; Grainger, 2022:76; Mansel, 1999:299).

2. DELOS BİRLİĞİ İLE KYZİKOS'UN İLİŞKİLERİ

MÖ 478 yılında Yunan birleşik donanmasının Persleri yenmesi ile Atina hâkimiyetine giren kentler arasında Kyzikos'ta bulunmaktadır (Hasluck, 1910:165). Propontis'te (Marmara Denizi) yer alan kent (**Harita 2**), özellikle Karadeniz ticareti için büyük bir takas ve bankacılık merkezidir. Kentin MÖ 6.ve 5.yüzyılda bastığı elektron sikkeleri, antik dünyanın büyük bir bölümünde geçerlidir (Rostovtzeff, 1953: 586). Kyzikos MÖ 478'de Atina hakimiyetine girmesi ile Delos Birliği'ne üye olmuştur (Arıcan, 2004:29; Cremer, 1991:9; Gezgin, 1997:47; Hansen & Nielsen, 2004:984; Hasluck, 1910:165; Koçhan, 2011:26). Kyzikos'un bu üyelik karşılığında 9 talanton gibi oldukça yüksek bir vergi ödediği bilinmektedir (Başaran, 1988:59; Eddy, 1973b:50; Ertüzün, 1999:20; Koçhan, 2011:26; Mildenberg, 1995:11; Sacks, Murry & Bunson, 1997:75).

Atina'da Delos Birliği'ne ait vergilerin kayıtlı olduğu mermer steller bulunmuştur (Rhodes, 1986:259; Tekin, 2008:100). Burada yer alan Kyzikos ile ilgili bazı kentlerin vergi miktarları, kentlerin MÖ 5. yüzyıl ortalarındaki durumunu ve önemini göstermesi açısından dikkate değerdir. Delos Birliği'ne, Artace 2000 drahmi, Besbicus 3000 drahmi, Cyzicus 9 talent, Daskyleion 500 drahmi, Didymoteichus 1000 drahmi, Harpagium 300 drahmi, Lampsacus 12 talent (MÖ 425'ten sonra 10 talent ve 2700 drahmi olarak azalıyor), Priapos 500 drahmi, Proconnesus 3 talent, Byzantium 15 talent (daha sonra 21 talente kadar yükselmiştir) ödemekle yükümlüdür (Ertüzün, 1999:20; Hasluck, 1910:165). Kyzikos en çok vergi ödeyen kentler arasında 9 talent ile Lampsakos'dan sonra ikinci sırada gelmektedir (Ertüzün, 1999:20; Hasluck, 1910:165; Sevin, 2001:49). Kyzikos'un bu birlik içerisinde yer alması ve ödediği vergi miktarı, o dönemdeki zenginliğinin en büyük göstergesidir (Sacks vd., 1997:75).

Kyzikos'un birliğe ödediği bilinen ilk phoros, MÖ 446 yılında 4,320 drahmilik küçük bir ödemedir (Eddy, 1973a:245; Eddy, 1973b:48). Kyzikos'un ve Hellespontos'ta ki (Çanakkale Boğazı) diğer kentlerin vergi ödemelerinde düzensizlikler olduğu dikkat çekmektedir. MÖ 446 yılına gelinceye kadar Kyzikos, ödemekle yükümlü olduğu 9 talentin onda biri kadar bir vergi dışında ödeme yapmamıştır. Bunda Daskyleion satrapının, MÖ 448'de Priapos'un doğusundaki kıyı bölgelere yaptığı akınların etken olduğu düşünölmektedir. Ayrıca bu tarihte güney Kolophon'da çıkan ayaklanmanın da etkisi olduğu ileri sürölmektedir (Eddy, 1973a:246). Kolophon MÖ 447'de yeniden

ele geçirilmiş ve Kyzikos'un batısında yer alan Harpagium, ilk kez bu dönemde vergi ödemiştir. Kyzikos'ta MÖ 446'dan başlayarak MÖ 443-2 yıllarına kadar düzenli olarak phoros ödemiştir (Eddy, 1973a:248).

MÖ 5. yüzyıl ortalarında Atina, birliğe bağlı kentlerin bir kısmının sikke basma hakkını sınırlandırmış ya da tamamen yasaklamıştır (Atlan, 1976:10; May, 1950:9; Meritt, Wades & McGregor, 1950:T.69; Rhodes, 1986:259; Robinson, 1949:324; Seltman, 1955:110). Atina Agorasında bulunan MÖ 420 yılına ait -tarihi konusunda tartışmalar bulunmakta- (Howgego, 1998:52) bir karar metnine göre; Atina birlikteki kentlerden kendi para ve ağırlık sistemlerini kullanmalarını istemektedir. Atina, gümüş sikke kullanma yasağı ile sikke tekeli elinde tutmak istemektedir. Böylelikle kendi bastığı tetradrahmilerin dolaşımını zorunlu kıлып, sikkelerinden kar sağlamayı düşünmektedir (Carradice & Price, 2001:56; Gardner, 1911:159; Morrisson, 2002:99; Robinson, 1949:324; Seltman, 1955:111; Tekin, 2008:100). Kararda Atina Meclis Kâtibinin meclis yeminine eklediği "Eğer kentlerden birinde gümüş sikke basılırsa ve Atina sikkelerinin ağırlıkları ve ölçüleri yerine, yabancı sikkeler, ağırlıklar ve ölçüler kullanılırsa, bunu yapanı Klearkhos'un kararnamesine göre cezalandırıp para cezası ödemeye mahkûm edeceğim" şeklindeki hükümler oldukça dikkat çekicidir. Burada önceki bir karardan bahsedilmesi daha önceye ait benzer bir hükmün var olduğunu göstermektedir (Howgego, 1998: 51). Oldukça katı bir niteliğe sahip olan bu kararı içeren yazıt, Attika-Delos Deniz Birliği kapsamındaki tüm kentlerin pazaryerlerinde herkesin görebileceği bir yere konulmuştur (Meiggs, 1972:405). Yazıtın parçaları Siphnos, Kos, Makedonya'daki Aphytis ve başka yerlerde de ele geçmiştir (Carradice & Price, 2001:56; Howgego, 1998:51; Tekin, 2008:100). Atina'nın yasak koyduğu kentler, ancak MÖ 404'ten sonra Peleponnes savaşlarının sona ermesinden sonra tekrar sikke basmaya başlarlar (Atlan, 1976:10; Atlan, 1993:32). Kyzikos'un başını çektiği Samos, Chios, ve Lesbos gibi kentlerin, bu yasağın dışında tutulması dikkat çekmektedir (Gregor, 1953: 30).

Delos Birliği'nin vergi listelerinden, Hellespontos bölgesinden gelen ödemelerin Kyzikosun elektron sikkeleri ile gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu geçerlilik Kyzikos sikkelerinin uluslararası öneminden kaynaklanmaktadır (Eddy, 1973b:50). Bir Kyzikos stateri, genellikle 24 Attic drahmiye ya da 6 tetradrahmiye eşit olarak kabul edilmiştir (Eddy, 1973b: 49; Mildenberg, 1995:5 dn.21). Bu sikkeler Atina'da diğer yabancı sikkelere uygulanan alışılmış kontrollerden hariç tutulmuşlardır (Mildenberg, 1995:5). Gümüş sikke basan Atinalılar, Atina agorasında yapılan alışverişlerde Kyzikos elektronlarını ya da İskender'in sikkelerini kullanmışlardır (Thompson, 1993:23). Bu yüzden Kyzikos sikkelerinden Attika yazıtlarında sık bahsedilmektedir (Carradice & Price, 2001:83; Gardner, 1913:155). Ayrıca Atina Agorası'nda yapılan kazılarda da (Kleiner, 1975:7) Kyzikos sikkelerine rastlanmıştır.

Kyzikos'un sikkeleri hem yerel hem de uluslararası kredi işlerinde, Atina halkı ve devlet kurumları ya da büyük tüccarlar tarafından yaygın olarak kullanılmıştır. Hatta Athena Parthenon Tapınağı, MÖ 4. yüzyılın başlarında Kyzikos'un elektron ve gümüş paralarıyla ödenmek koşuluyla Atina'ya borç vermiştir. Bu durum tapınak ve devlet yetkililerinin Kyzikos sikkelerine duyduğu güveni ve verdikleri önemi göstermektedir (Mildenberg, 1995:5). Kyzikos'un elektron sikkelerini Persler gibi Atinalılar da hiçbir zaman yasaklamamıştır (Gardner, 1913:155; Mildenberg, 1995:2). Kyzikos Atina hegemonyası boyunca sikke basmaya devam etmiştir (Mildenberg, 1995:10). Atina, Kyzikos'un sikke basımını yasaklayabilirdi. Ancak bu durum Atina'nın aleyhine olurdu (Mildenberg, 1995: 11). Çünkü Karadeniz ile yaptığı tahıl ticareti yalnızca Kyzikos sikkeleri ile gerçekleştirilmekteydi (Buraselis, Stefanou & Thompson, 2013:197; Çoruh, 2016:9; Çoruh Kurt, 2022: 186; Mildenberg, 1995:3; Tekin, 2012:2).

MÖ 454 yılında Atina, Pers korkusuyla birlik merkezini Delos'tan Atina'ya taşımıştır (Balcer, 1984:11; Boyana, 2006:28; Eddy, 1973b:70; Gezgin, 1997:51; Magie, 2003:6; Tekin, 2008:99). Artık hazinenin koruyucusunun Apollon yerine Athena olması, Atina'nın hazinedeki paraları harcama yetkisine sahip oluşu, Atina'nın imarına harcaması ve birlik üyelerine hesap vermeyişi kentleri rahatsız etmiştir (Boyana, 2007:17; Ertüzün, 1999:20; Friedell, 1999:178; Gezgin, 1997:51; Rhodes, 1986:259). Atina müttefiklerini uyruk gibi görmeye başlayıp ağır vergiler alarak, birliği bir deniz imparatorluğu ve birlik üyelerini de sömürge haline (Arslan, 2010:93; Boyana, 2006:45) getirmiştir. Birlikten ayrılmak isteyen kentleri de ağır bir şekilde cezalandırmıştır (Arıcan, 2004:29; Boyana, 2006:45; Boyana, 2007:15; Ertüzün, 1999:20). Atina'nın bu hegemonyası, MÖ 431 yılında Sparta ile aralarında savaş çıkmasına ve birliğin dağılmasıyla sonlanacaktır (Tekin, 2008:100).

Attika-Delos Deniz Birliği, Atina'nın MÖ 415-413'te Sicilya seferinde yenilmesi (Tekin, 2008:107) üzerine, aralarında Kyzikos'un da yer aldığı Batı Anadolu kentleri tarafından dağıtılmıştır (Ertüzün, 1999:20; Koçhan, 2011:27). MÖ 412-407 yılları arasında Atina'ya karşı Hellespontos ve Ege bölgesini içine alan bir ayaklanma çıkmıştır (Demir, 2008:24). Byzantium, Khalkhedeon ve Selymbria'nın yanı sıra Kyzikos'da bu isyana katılmıştır (Kagan, 2013:176; Roberts, 2017:239). Kyzikos Pers satrabı Pharnabzus'un desteği ile MÖ 411'de birlikten ayrılmıştır (Hansen & Nielsen, 2004:984; Spence, 2002:123). Batı Anadolu kentlerinin isyanı Atina'nın Karadeniz'den sağladığı tahıl ticaretini tehdit etmesi açısından büyük önem arz etmektedir (Arslan, 2010:107; Çoruh, 2017: 323; Kagan, 2013:176). Birliğin dağıtılması üzerine Atina donanması Hellespontos'a gelmiştir. Atinalılar, isyan eden Kyzikos'a savaş açmıştır. Kentin yaşadığı en büyük savaş olan Kyzikos Savaşı (Çoruh, 2017) gerçekleşmiş ve Kyzikoslular yenilmiştir. Kenti ele geçirmekle kalmayan Atinalılar, ödenmemiş bütün vergileri tahsil etmiş ve yüklü bir tazminatla geri dönmüşlerdir (Çoruh, 2017:325). MÖ 413'te çözülmeye başlayan Attica-Delos Deniz Birliği, MÖ 404'te tamamen ortadan kalkmıştır (Boyana, 2006:45; Boyana, 2007:18).

Atina ve Persler arasında süren mücadeleler MÖ 387/386'da Kral Barışı (Friedell, 1999:260; Hopper, 1979:81) ya da Antalkidas (Gezgin, 1997:92; Hasluck, 1910:168; Rhodes, 1986:266; Tekin, 2008:112; Underhill, 1896:19) denilen antlaşma ile sonlanmıştır (Ertüzün, 1999:25; Hansen & Nielsen, 2004:984). Bu antlaşmayla Atina, Anadolu'daki Yunan kentlerini Perslere bırakmış, diğer Yunan kentleri ise bağımsızlığına kavuşmuştur (Arıcan, 2004:29; Ertüzün, 1999:25; Gezgin, 1997:92; Koçhan, 2011:30; Rhodes, 1986:267; Sevin, 1982:237; Yaylalı, 1988:12). Kral Barışı ile diğer Anadolu kentleri gibi Pers egemenliğine giren Kyzikos, (Koçhan, 2011:30; Yaylalı, 1988:13), MÖ 364'de bağımsızlığını ilan etmiştir. Kyzikoslular, kenti tekrar ele geçirmek isteyen Daskyleion satrabına karşı, Atina'dan Timotheos komutasındaki yardım gelinceye kadar mücadele etmişlerdir (Ertüzün, 1999:25; Grainger, 2022: 95; Koçhan, 2011:30). Perslere karşı göstermiş oldukları bu başarı ile MÖ 378-377'de kurulan II. Attika-Delos Deniz Birliğine (Cremer, 1991:9; Hansen & Nielsen, 2001:984; Howgego, 1998:52; Mansel, 1999:388; Rhodes, 1986: 262; Tekin, 1995:62) üye olmuşlardır (Arıcan, 2004:30; Ertüzün, 1999:25; Grainger, 2022: 95; Koçhan, 2011:30). Atina'nın ilk deniz birliği Perslere karşı kurulmuşken, yüzyıl sonra ikinci deniz birliği Spartalılara karşı oluşturulmuştur (Tekin, 1995:62).

Kyzikos MÖ 364'te girdiği Delos Birliği'nden kısa bir süre sonra MÖ 363-362'de ayrılmıştır (Ertüzün, 1999:25; Koçhan, 2011:30; Yaylalı, 1988:10). Kyzikos'un II. Delos Birliği'nden ayrılmasına, ticari kıskançlıklar yol açmıştır (Hasluck, 1909:8; Hasluck, 1910:32). Atina'da bir devlet memuru ve kötü bir üne sahip Meidias'ın, hükümet emriyle savaşı korsan gemisi, Kyzikos'un ticari gemisine saldırmıştır. Meidias Kyzikoslulardan 5 talentten fazla bir haraç almıştır (Ertüzün, 1999:25; Hasluck, 1910:169; Grainger, 2022: 98). Kyzikoslular meseleyi Atina hükümetine iletmişlerdir. Müttefikler arasındaki anlaşmazlıklara Atina'daki halk mahkemesi bakmaktadır. Bu yüzden adli üstünlük de Atina'da bulunmaktadır (Boyana, 2006:45). Kyzikoslular haklı olmalarına rağmen, meclis Meidias'ı haklı çıkartmıştır. Bunun üzerine Kyzikos birlikten çekilmiş ve Asya'nın önemli bir ticaret şehri olarak bağımsız bir pozisyon almıştır (Ertüzün, 1999:25; Hasluck, 1910:169). II. Delos Birliği, Müttefikler Savaşı ya da iç savaş olarak bilinen mücadeleler sonucunda MÖ 355'te dağıtılmıştır (Grainger, 2022: 98; Tekin, 2008:113). Müttefikler Savaşı sonrasında Kyzikos, Atina'dan tamamen kopmuş (Başaran, 1988-89:59; Cremer, 1991:9) ve egemenliğini güvence altına alarak genişletmiştir (Arıcan, 2004:30).

3. SONUÇ

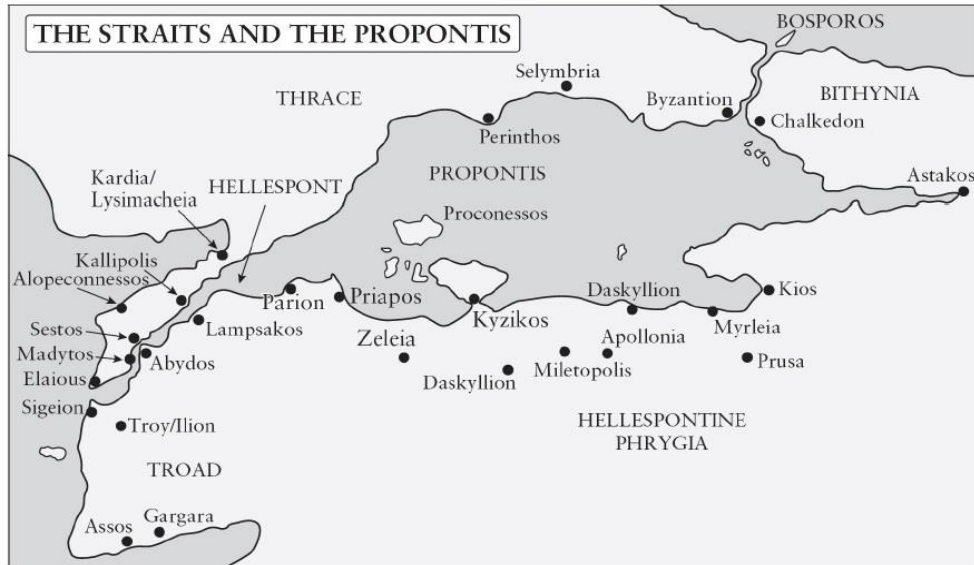
Attika-Delos Deniz Birliği, özellikle Batı Anadolu'da yer alan şehir devletlerinin önemini ortaya koyan bir oluşumdur. Kentler Atina'nın birliğini benimsenmiş gözükse de aslında her kent kendisine çıkar sağlamayı ummuştur. Bu durum değişen olaylara göre Kyzikos'un ve diğer kentlerin birliğe girip çıkmaları ve vergilerini düzensiz ödemelerinden anlaşılmaktadır. Birlik içerisinde Kyzikos ayrıcalıklı bir konumda yer almıştır. Sikke basımını sürdüren kent, sikkelerinin uluslararası geçerliliğini korumuştur. Kyzikos'un birlik içindeki önemi, stratejik konumundan, güçlü bir kent oluşundan ve uluslararası ticarete geçerli olan sikkelerinden kaynaklanmıştır. Ancak diğer kentler gibi Kyzikos'ta üyeliğinin kendi çıkarlarına engel olduğunu gördüğünde birlikten ayrılmakta tereddüt etmemiştir.

KAYNAKÇA

- Akalın, A. G. (2003). Troas Synoikisis'i. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXI(33), 1-16.
- Arıcan, E. (2004). *Mysia, Panormos'tan Bandırma'ya Tarihi Tezler*. Bandırma.
- Arslan, M. (2010). *İstanbul'un Antikçağ Tarihi, Arkaik ve Klasik Dönemler*. İstanbul: Odin Yayıncılık.
- Atlan, S. (1976). *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Atlan, S. (1993). *Grek Sikkeleri*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Balcer, J. M. (1984). Studien zum Attischen Seebund. *The Classical Review*, 53(2), 407-408.
- Başaran, C. (1988). *Güney Marmara'da Az Tanınan Bir Tarih Beldesi Kyzikos*. Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1988-1989, s.57-71
- Boyana, H. (2006). Vergi Listelerine Göre Attika- Delos Deniz Birliği ve İonia ile İlişkileri. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXI(1), 19-48.
- Boyana, H. (2007). Delos Birliğinin Anayasası ve Atina Hegemonyası. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXII, 11-20.
- Buraselis, K., Stefanou, M. & Thompson, D. J. (2013). *The Ptolemies, the Sea and the Nile: Studies in Waterborne Power*. Cambridge University Press, New York.
- Carradice, I. & Price, M. (2001). *Helen Dünyasında Sikke*. (Çev: O. Tekin), İstanbul: Homer Kitabevi.
- Cremer, M. (1991). *Asia Minor Studien*. Band 4, Bonn.
- Çoruh, H. (2016). *Kyzikos ve Karadeniz Kentleri Arasındaki Bağlantılar*. 13. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi (28-29 Ekim 2015, Azerbaycan- Bakü) Bildiriler Kitabı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 7-14.
- Çoruh, H. (2017). Kyzikos Deniz Savaşı. *Sobider, Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 321-331.
- Çoruh Kurt, H. (2022). *Batı Anadolu'da Pers Yönetimi ve Kyzikos*. XVIII. Türk Tarih Kongresi Ankara: 1-5 Eylül 2018, Kongreye Sunulan Bildiriler I. Cilt, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları VIII. Dizi - Sayı: 35a.
- Demir, M. (2008). *Antik Yunan Kaynakları Işığında Kalkhedon ve Khrysopolis (İ.Ö.500-300)*. VI. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu, 06-09 Kasım, İstanbul, s.15-36.
- Eddy, S. K. (1973a). The Cold War between Athens and Persia, ca. 448-412 B.C. *Classical Philology*, 68(4), 241-258.
- Eddy, S. K. (1973b). Some Irregular Amounts of Athenian Tribute. *The American Journal of Philology*, 94(1), 47-70.
- Ertüzün, R. M. (1999). *Kapıdağı Yarımadası ve Çevresindeki Adalar, Tarihi ve Arkeolojisi Üzerinde Araştırmalar*. Bandırma: Ozan Sanatevi.
- Friedell, E. (1999). *Antik Yunan'ın Kültür Tarihi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Gardner, P. (1911). The Coinage of the Ionian Revolt. *The Journal of Hellenic Studies*, 31, 151-160.
- Gardner, P. (1913). Coinage of the Athenian Empire. *The Journal of Hellenic Studies*, 33, 147-188.
- Gezgin, İ. (1997). *Pers Yönetiminde Batı Anadolu Şehir Devletlerinin Politik ve Sanatsal Yaşamı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Grainger, J. D. (2022). *The Straits from Troy to Constantinople, The Ancient History of the Dardanelles, Sea of Marmara and Bosphorus*. Pen and Sword Books, South Yorkshire, England.
- Gregor, D. B. (1953). Athenian Imperialism. *Greece&Rome*, 22(64), 27-32.
- Hansen, M. H. & Nielsen, T.H. (2004). *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*. Oxford, New York.
- Hasluck, F. W. (1909). The Marmara Islands. *JHS*, 29, 6-18.
- Hasluck, F. W. (1910). *Cyzicus*. Cambridge.
- Hopper, R. J. (1979). *Trade and Industry in Classical Greece*. Thames and Hudson, London.
- Howgego, C. (1998). *Sikkelerin Işığında Eskiçağ Tarihi*. (Çev: O.Tekin), İstanbul: Homer Kitabevi.

- Kagan, D. (2013). *The Fall of the Athenian Empire*. Cornell University Press, Ithaca and London.
- Koçhan, N.(2011). *Kyzikos Tarihi ve Mimari Kalıntıları*. Bursa: Renkvizyon Ofset Form Matbacılık.
- Korkut, T. (2007). *Antik Çağlarda Amphiktionia, Symmachia, Sympoliteia Yapılanmaları ve Likya Birliği. Doğudan Yükselen Işık, Arkeoloji Yazıları*, (Ed: B.Can.-M. Işıklı) Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü Armağanı, Erzurum, 129–139.
- Kleiner, F. S. (1975). *Greek ve Roman Coins in the Athenian Agora, Excavations of Athenian Agora Picture Book No:15*, American Scholl of Classical Studies At Athens Princeton, New Jersey.
- Magie, D. (2003). *Anadolu'da Romalılar, Batı Anadolu Kent Devletleri*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Mansel, A.M. (1999). *Ege ve Yunan Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- May, J. M. F. (1950). *Ainos, Its History and Coinage 474-341 B.C*. London.
- Meiggs, R. (1972). *The Athenian Empire*. Clarendon Press, Oxford.
- Meritt, B. D., Wades, H. T. & McGregor, M. F.(1950). *The Athenian Tribute Lists 1*. American School of Classical Studies at Athens, Princeton.
- Mildenberg, L. (1995). The Cyzicenes: A Reappraisal. *American Journal of Numismatics, Second Series 5-6 (1993-1994)*, 1-12, Plate 1-2.
- Morrisson, C. (2002). *Antik Sikkeler Bilimi Nümismatik, Genel Bir Bakış*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Rhodes, P. J. (1986). *The Greek City States*. Cambridge University Press, New York.
- Roberts, J. D. (2017). *The Plague of War: Athens, Sparta, and the Struggle for Ancient Greece*. Oxford University Press, Oxford, New York.
- Robinson, E. S. G. (1949). The Athenian Currency Decree and the Coinages of the Allies. *Hesperia Supplements*, Vol. 8, Commemorative Studies in Honor of Theodore Leslie Shear, 324–340.
- Rostovtzeff, M. (1953). *The Social and Economic History of the Hellenistic World*. Oxford.
- Sacks, D., Murry, O. & Bunson, B. (1997). *A Dictionary of the Greek World*. Oxford University Pres, US.
- Seltman, C. (1955). *Greek Coins, A History of Metallic Currency and Coinage Down to the Fall of the Hellenistic Kingdoms*. London.
- Spence, I. G. (2002). *Historical Dictionary of Ancient Greek Warfare*. The Scarecrow Press, Lanham, Maryland and London.
- Sevin, V. (1982). *Anadolu'da Yunanlılar, Anadolu Uygarlıkları*. Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi, Cilt 2, İstanbul, 210-246.
- Sevin, V. (2001). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Tekin, O. (1995). *Eski Yunan Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tekin, O. (2008). *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekin, O. (2012). *Tarih Boyunca İstanbul'da Sikke Darbı ve Sikkeler*. İstanbul: Türk Eskiçağ Enstitüsü Bilimleri Yayınları.
- Thompson, D. B. (1993). *An Ancient Shopping Center: Athenian Agora*. American School of Classical Studies At Athens, Princeton.
- Underhill, E. (1896). Athens and the Peace of Antalcidas. *The Classical Review*, 10(1), 19-21.
- Yaylalı, A. (1988). Antik Kyzikos Kenti ve Geleceği Üzerine Düşünceler. *I. Kyzikos Paneli, Bandırma*, s.12-15.
- URL1 https://en.wikipedia.org/wiki/Members_of_the_Delian_Leagu

HARİTALAR

Harita 1.Kyzikos. (Grainger, 2022)

Harita 2: Delos Birliği, (URL1)